

УДК: 3336.71

*Ж. К. Нестеренко,
к.е.н., професор, кафедра «Фінансів і банківської справи»,
І. В. Зоря,
магістрант спеціальності «Облік та аудит», Запорізький національний технічний університет*

АНАЛІЗ ТА ОБЛІК ПРОЦЕНТНИХ І КОМІСІЙНИХ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК»

Розглянута необхідність проведення аналізу процентних і комісійних доходів та витрат банківської установи для виявлення конкретних результатів за аналізованій період, які дозволяють розробити і впровадити новітні технології і програми для зменшення витрат.

The necessity of analyzing the interest and commission income and expenses bankkovo's agencies to identify specific results for the period analyzed, which pozvolayut develop and implement new technologies and programs to reduce costs.

Ключові слова: банківська система, банківська установа, процентні доходи, процентні витрати, комісійні доходи, комісійні витрати, фінансовий результат.

Вступ. Нинішній етап розвитку економіки держави характеризується тим, що економіка поступово оживає. Банківська система також оговтується від наслідків кризи. Підвищується попит на банківські послуги, вкладники повертають вилучені гроші. Спостерігається пошкваллення ділової активності, відновлюється довіра до банків. Певна стабілізація політичної ситуації в країні позитивно впливає як на банківську систему, так і на роботу окремого банку.

Поки що усі проблеми банківська система не пододала. Різно посилилась конкуренція в усіх сегментах банківської діяльності за кваліфікованого позичальника і за грошовитих клієнтів, а саме кредитування змістилось в корпоративний сектор, тобто зосередилось на середніх та великих підприємствах, які є основними позичальниками.

В цих умовах банки, окрім традиційного кредитування, відшуковують та впроваджують нові напрямки діяльності та запроваджують новітні програми для зменшення витрат як процентних, так і комісійних. А проблема аналізу процентних і комісійних доходів та витрат для кожного банку є актуальною тому що проведення такого аналізу дасть можливість виявити та запровадити новітні технології для покращення фінансового результату діяльності банку.

Дослідженню проблем аналізу та обліку в банківських установах присвячені праці вчених та фахівців: вітчизняних – Ф.Ф.Бутинця, Л.М.Кіндрацької, М.В.Кужельного, В.Г.Лінича, А.М.Мороза, М.С.Пушкаря, В.І.Ричаківської, М.І.Савлука, В.В.Сопка, М.Г.Чумаченка, а також зарубіжних – В.Ю.Баликова, М.Вебера, К.Друрі, Т.П.Карпової, Б.Нідлза, Т.Скоуна, Д.Хана, А.Д.Шеремета, У.Шеффера.

Постановка завдання. Дослідити процентні і комісійні доходи та витрати ПАТ КБ «Приватбанк» за 2008-2009 роки: за окремими статтями їх аналізу; за визнанням у звітному періоді; за базою нарахування, облікування та термінами користування відповідними зобов'язаннями, проаналізувати як вони змінилися за аналізованій період, а також розробити конкретні заходи по зниженню витрат.

Результати. Дослідження охоплює облік та аналіз доходів та витрат банківської установи ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» за 2008-2009 р., загальну структуру і динаміку доходів та витрат.

При визнанні доходів та витрат банк керується НП(С)БО № 15 «Дохід», НП(С)БО № 31 "Фінансові витрати" та МСБО № 30 «Розкриття інформації у фінансових звітах банків та подібних фінансових установ». Бухгалтерський облік доходів та витрат банк здійснює згідно з «Правилами бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України», затвердженими Постановою Правління Національного банку України від 18 червня 2003 року №255 із змінами і доповненнями.

Облікова політика банку стосовно доходів та витрат ґрунтується на принципах нарахування та обачливості, доходи та витрати відображаються в балансі у тому періоді, за який вони повинні бути нараховані (отримані); доходи не завищуються, а витрати не занижуються, доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів (окрім штрафів, які визнаються за касовим методом). Для визначення фінансового результату звітного періоду порівнюються доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів.

Розглянемо процентні доходи за окремими статтями їх аналізу; за визнанням і термінами нарахування та проаналізуємо як вони змінилися в ПАТ КБ «Приватбанк» за 2008-2009 роки (таблиця 1).

Процентні доходи визнаються у тому звітному періоді, до якого вони належать та розраховуються, виходячи з бази їх нарахування та строку користування відповідними активами банку. Процентні доходи та витрати нараховуються банком щоденно, за окремими фінансовими інструментами - у момент надання (отримання) послуги чи по настанню строку платежу, але не рідше одного разу на місяць.

Процентні доходи обліковуються по кредиту 6 класу балансу Банку.

Процентні доходи за кредитами та заборгованістю клієнтів обліковуються на рахунках Кт. 6013-6042. Вони за 2008 р. склали 8514101 тис.грн., за 2009 р. -13812923 тис.грн. За рік вони збільшилися на 5298822 тис.грн.

Процентні доходи за борговими цінними паперами в портфелі банку на продаж обліковуються на рахунку Кт.6052. За рік вони зменшилися на 8197 тис.грн.

Процентні доходи за цінними паперами в портфелі банку до погашення обліковуються на рахунку Кт.6053. Вони склали за 2008 р. 28590 тис.грн., за 2009 р. -37790 тис.грн. За рік вони збільшилися на 9200 тис.грн..

Процентні доходи за коштами в інших банках обліковуються на рахунку Кт.6010. За рік вони збільшилися на 65590 тис.грн.

Процентні доходи за дебіторською заборгованістю за угодами репо-торгові цінні папери обліковуються на рахунку Кт.6015. За рік вони збільшилися на 1188 тис.грн.

Процентні доходи за кореспондентськими рахунками в інших банках обліковуються на рахунку Кт.6013. За рік вони зменшилися на 8005 тис.грн..

Процентні доходи за депозитами овернайт в інших банках обліковуються на рахунку Кт.6011. За рік вони зменшилися на 18 тис.грн.

Процентні доходи за заборгованістю з фінансового лізингу (оренди) обліковуються на рахунку Кт.6028. За 2009 рік вони склали 3 тис.грн., а за рік зменшилися на 1 тис.грн.

Інші процентні доходи обліковуються на рахунку Кт.6099. Вони зменшилися за рік на 96350 тис.грн..

Усього процентних доходів збільшилося за рік на 5266329 тис.грн. Загальна сума активів Банку за 2009 рік збільшилась на 5 900 666 тис. грн.

Таблиця 1.
Процентні доходи ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» 2008-2009 рр. (тис.грн.)

№з/п	Найменування статей процентних доходів за:	2009 рік	2008 рік	Абсолютн. приріст(+;-)
1.	Кредитами та заборгованістю клієнтів	13812923	8514101	5298822
2.	Борговими цінними паперами в портфелі банку на продаж	1341	9538	-8197
3.	Цінними паперами в портфелі банку до погашення	37790	28590	9200
4.	Коштами в інших банках	459901	394311	65590
5.	Торговими борговими цінними паперами	-	-	-
6.	Дебіторською заборгованістю за угодами репо -торгові цінні папери	2185	997	1188
7.	Кореспондентськими рахунками в інших банках	7165	15170	-8005
8.	Депозитами овернайт в інших банках	21	3	-18
9.	Процентними доходами за знеціненими фінансовими активами -	-	-	-
10.	Грошовими коштами та їх еквівалентами	-	-	-
11.	Заборгованістю з фінансового лізингу (оренди)	3	4	-1
12.	Іншим	236	96586	-96350
13.	Усього процентних доходів	14325629	9059300	5266329

Комісійні доходи, які є невід'ємною частиною ефективної процентної ставки, включають комісійні, отримані або сплачені у зв'язку із формуванням або придбанням фінансового активу чи випуском фінансового зобов'язання (наприклад, комісійні за оцінку кредитоспроможності, оцінку чи облік гарантій або застави, врегулювання умов надання інструменту та обробку документів за угодою). Комісійні за зобов'язання із надання кредиту за ринковими процентними ставками, отримані Банком, є невід'ємною частиною ефективної процентної ставки, якщо існує імовірність того, що Банк укладе конкретний кредитний договір та не планує реалізації кредиту протягом короткого періоду часу після його надання. Банк не відносить зобов'язання із надання кредитів до фінансових зобов'язань, що відображаються за справедливою вартістю через фінансовий результат.

Комісійні доходи за найменуванням статей ПАТ КБ "Приватбанк" за 2008-2009 рр. наведені у таблиці 2. Комісійні доходи за фінансовими інструментами, які не обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах обліковуються на рахунках Кт.6100; 6110. Ці комісійні доходи за 2008 рік склали 3148605 тис.грн., за 2009 рік - 1803188 тис.грн. За рік вони зменшилися на 1345417 тис.грн.

Зменшилися комісійні доходи за розрахункові операції на 820708 тис.грн., за касове обслуговування - 551500 тис.грн., доходи по інкасації збільшилися на 15026 тис.грн.

Комісійні доходи по операціях з цінними паперами обліковуються на рахунку Кт. 6103 . Ці комісійні доходи за рік збільшилися на 3193 тис.грн.

Комісійні доходи по операціях довірчого управління обліковуються на рахунку Кт. 6106. Ці комісійні доходи за рік зменшилися на 102 тис.грн.

Інші комісійні доходи обліковуються на рахунку Кт. 6499. Інші комісійні доходи збільшилися за рік на 8674 тис.грн..

Комісійні доходи за фінансовими інструментами, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах обліковуються на рахунках Кт. 6204; 6209. Вони зменшилися за рік на 1309367 тис.грн.

Усього комісійні доходи зменшилися за рік на 2654784 тис.грн.

Таблиця 2.
Комісійні доходи ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» 2008-2009 рр. (тис.грн.)

№з/п	Найменування статей комісійних доходів за:	2009 рік	2008 рік	Абсолютн. приріст(+;-)
1.	За фінансовими інструментами, які не обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах	1803188	3148605	-1345417
1.1	Розрахункові операції	892804	1713512	-820708
1.2	Касове обслуговування	826673	1378173	-551500
1.3	Інкасацію	42021	26995	15026
1.4	Операції з цінними паперами	19630	16437	3193
1.5	Операції довірчого управління	114	216	-102
1.6	Інші	21946	13272	8674
2.	За фінансовими інструментами, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах	1353622	2662989	-1309367
3.	Усього комісійних доходів	3156810	5811594	-2654784

Витрати банків обліковуються на дебеті рахунків 7 класу балансу Банку.

Розглянемо процентні витрати за окремими статтями їх аналізу; за визнанням у звітному періоді, за базою нарахування, термінами користування відповідними зобов'язаннями банку та проаналізуємо як вони змінилися в ПАТ КБ "Приватбанк" за 2008-2009 роки (таблиця 3).

Процентні витрати визнаються у тому звітному періоді, до якого вони належать, та розраховуються, виходячи з бази їх нарахування та строку користування відповідними зобов'язаннями банку.

Процентні витрати за строковими коштами юридичних осіб обліковуються на рахунку Дт.7021. За 2009 рік ці витрати збільшилися на 518055 тис.грн., що є позитивним наслідком пов'язаним з довірою до банків клієнтів юридичних осіб.

Процентні витрати за борговими цінними паперами, що емітовані банком обліковуються на рахунку Дт.7050. За 2009 рік ці витрати зменшилися на 142730 тис.грн.

Процентні витрати за іншими залученими коштами обліковуються на рахунку Дт. 7017 та за період 2009 року склали 355335 тис.грн.
 Процентні витрати за строковими коштами фізичних осіб обліковуються на рахунку Дт.7041. Вони збільшилися за рік на 924335 тис.грн., що показує довіру до банку фізичних осіб.
 Процентні витрати за строковими коштами інших банків обліковуються на рахунку Дт.7013 та збільшилися за рік на 747634 тис.грн.
 Процентні витрати за депозитами овернайт інших банків обліковуються на рахунку Дт.7011. Вони збільшилися за рік на 3 тис.грн.
 Процентні витрати за поточними рахунками обліковуються на рахунку Дт.7040. Вони зменшилися за рік на 72643 тис.грн.
 Процентні витрати за кореспондентськими рахунками обліковуються на рахунку Дт.7010. Вони зменшилися за рік на 1243 тис.грн.
 Інші процентні витрати обліковуються на рахунку Дт.7099. Вони зменшилися за рік на 72704 тис.грн.
 Усього процентні витрати збільшилися за 2009 рік в порівнянні з 2008 роком на 1887590 тис.грн. Чистий процентний дохід/витрати збільшився за цей же період на 3378739 тис.грн.

Таблиця 3.
Процентні витрати ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» 2008-2009 рр. (тис.грн.)

№з/п	Найменування статей процентних витрат за:	2009 рік	2008 рік	Абсолютний приріст. (+;-)
1.	Строковими коштами юридичних осіб	920736	402681	518055
2.	Борговими цінними паперами, що емітовані банком	151673	294403	-142730
3.	Іншими залученими коштами	355335	368452	-13170
4.	Строковими коштами фізичних осіб	3623989	2699654	924335
5.	Строковими коштами інших банків	1266662	519028	747634
6.	Депозитами овернайт інших банків	5	2	3
7.	Поточними рахунками	515058	587701	-72643
8.	Кореспондентськими рахунками	10089	11332	-1243
9.	Іншими	110758	183462	-72704
10.	Усього процентних витрат	6954305	5066715	1887590
11.	Чистий процентний дохід /витрати	7371324	3992585	3378739

Розглянемо комісійні витрати за окремими статтями їх аналізу, за правилами обчислення та обліку і проаналізуємо як вони змінилися за 2008-2009 роки (таблиця 4).

Комісійні витрати - це операційні витрати за наданими або отриманими послугами, сума яких обчислюється пропорційно сумі активу або зобов'язання, або є фіксованою.

Комісійні витрати за фінансовими інструментами, які не обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах збільшилися в 2009 р. в порівнянні з 2008 р. на 80534 тис.грн. Вони обліковуються на рахунку Дт.7109.

Комісійні витрати за розрахункові операції та касове обслуговування обліковуються на рахунку Дт.7100. Комісійні витрати за розрахункові операції збільшилися на 121352 тис.грн.. Комісійні витрати за касове обслуговування зменшилися на 40887 тис.грн.

Комісійні витрати за операції з цінними паперами обліковуються на Дт.7103 та зменшилися в 2009 р. у порівнянні з 2008 р. на 37 тис.грн.

Інші комісійні витрати збільшилися в 2009 р. у порівнянні з 2008 р. на 106 тис.грн.

Комісійні витрати за фінансовими інструментами, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах збільшилися на 114542 тис.грн.

Усього комісійні витрати збільшилися за рік на 195076 тис.грн.

Чистий комісійний дохід/витрати зменшився за рік на 2849860 тис.грн.

Таблиця 4.
Комісійні витрати ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» 2008-2009 рр (тис.грн.)

№з/п	Найменування статей комісійних витрат за:	2009 рік	2008 рік	Абсолютний приріст. (+;-)
1.	За фінансовими інструментами, які не обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах	482816	402282	80534
1.1	Розрахункові операції	453787	332435	121352
1.2	Касове обслуговування	28023	68910	-40887
1.3	Інкасацію	-	-	-
1.4	Операції з цінними паперами	77	114	-37
1.5	Інші	929	823	106
2.	За фінансовими інструментами, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах:	159520	44978	114542
3.	Усього комісійних витрат	642336	447260	195076
4.	Чистий комісійний дохід/витрати	2514474	5364334	-2849860

Висновки. Проведеним дослідженням встановлено, що комісійні доходи в порівнянні з 2008 р. зменшилися в 2009 р. на 2654784 тис.грн., комісійні витрати за цей же період збільшилися на 195076 тис.грн. Чистий комісійний дохід/витрати зменшився в 2009 р. у порівнянні з 2008 р. на 2849860 тис.грн. Процентні доходи за цей же період збільшилися на 5266329 тис. грн.(зокрема процентні доходи за кредитами та заборгованістю клієнтів збільшилися на 5298822 тис. грн.). Процентні витрати також збільшилися на 1887590 тис.грн. за рахунок збільшення строкових коштів юридичних та фізичних осіб. Це показує довіру клієнтів до банку. Чистий процентний дохід/витрати в 2009 р. в порівнянні з 2008 р. збільшився на 3378739 тис.грн. Інші операційні доходи в 2009 р. в порівнянні з 2008 р. збільшилися на 254768 тис. грн. Адміністративні та інші операційні витрати в порівнянні з 2008 р. зменшилися за цей період на 229521 тис.грн., зокрема за рахунок зменшення витрат на утримання персоналу. Чистий прибуток від діяльності банку за 2009 рік склав 1 050 489 тис. грн., що є на 18,68 відсотків менше, ніж прибуток за 2008 рік. Значною мірою на фінансовий результат вплинув зріст витрат від здійснення операцій.

Таким чином, незважаючи на позитивні досягнення за період та одержання прибутку за 2009 рік, ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» необхідно більше уваги приділяти розширенню своїх послуг та підвищувати якість, швидкість і професіоналізм їх виконання; запроваджувати максимум автоматизації і використання різних пристроїв; встановлювати більше банкоматів, які не тільки видають, але й приймають, перераховують з картки на картку, обслуговують і забезпечують досить високі стандарти захисту таких карток та отримувати переваги на ринку карткових продуктів і таке інше.

Використані джерела

1. Закон України "Про банки і банківську діяльність" від 07.12.2000 р.
2. Правила бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України: Затв. Постановою Правління НБУ від 18.06.03 № 255.
3. Примостка Л.А. Аналіз банківської діяльності: Монографія / Л.А. Примостка – К.: Либідь, 2006. – 432 с.
4. Облік і аудит у банках: навч. пос. для студентів вищих навчальних закладів / За ред. О.Г. Коренєва, Н.Г. Слав'янської. – Суми: Університетська книга, 2007. – 493 с.
5. Гладких Д. Особливості планування доходів, витрат і податків банківської установи // Д. Гладких // Вісник НБУ. – 2005. - № 1.
6. Річний звіт за 2009 р. банківської установи ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК».

Стаття надійшла до редакції 29 квітня 2011 року.

ТОВ "ДКС Центр"